

HET NIEUWE MUSEUM VAN ONDERWIJS IN DEN HAAG

Vic Viveen*

Onlangs bezocht ik de nieuwe behuizing van het Museum van Onderwijs, om kennis te nemen van de vorderingen. Cor Montagne (conservator van de afdeling geologie) leidde me rond en gaf uitleg.

De architect Quist heeft een gebouw ontworpen dat van buiten en van binnen heel overzichtelijk is en goed aansluit op het Gemeentemuseum van Berlage. Ook het nabij gelegen Omniversum past hier duidelijk bij.

Voor dit Omniversum liggen de grote zwerfstenen, die zich vroeger in de tuin van de Hemsterhuisstraat bevonden. Bij de verhuizing werd goed duidelijk dat men zich op veengrond bevond; niet alleen waren de stenen aanzienlijk groter dan altijd was gedacht, er onder bevonden zich nog meer exemplaren.

Het Museum van Onderwijs deelt de hoofdingang met het Gemeentemuseum. Van daar leidt naar rechts een brede gang (galerij) naar het onderwijsmuseum. Aan beide zijden glas: een mooi uitzicht op de grote tuin met daarin waterpartijen, veel groen en straks beelden van Carel Visser.

In de vloer is een kunstwerk opgenomen van Jan van Munster: drie banen doorkruisen elkaar: een onderbroken baan van wit (neon)licht, een zwarte baan (magnetisch) en een koperkleurige baan (warm), die naar buiten toe doorloopt. Bij sneeuw in de winter is die verwarmde overloop natuurlijk goed zichtbaar.

Het gebouw bestaat uit een kelder, begane grond en een eerste etage. Het bevat naast de grote tentoonstellingsruimten (met prachtige lichtval via het dak) les- en practicalokalen, een grote aula met allerlei mogelijkheden voor film, theater en concerten, een eigen timmerwerkplaats, video- en filmstudio, restaurant, bibliotheek (waar straks ook bezoekers terecht kunnen), een enorm depot en tenslotte werkkamers voor de conservators.

De inrichting van het museum - met o.m. nieuwe vitrines, aangepast aan het gebouw en mooi in één lijn met de grote 'zuilen' opgesteld -

zou nimmer zo perfect zijn geworden als niet tientallen bedrijven en instellingen het museum hadden gesteund. Complexe opstellingen, speciaal voor deze tentoonstelling gemaakte maquettes, goed teken- en fotowerk, audio-visueel materiaal etc. werd hierdoor mogelijk.

Het educatieve doel is duidelijk herkenbaar. Stap voor stap worden bij de verschillende afdelingen ingewikkelde onderwerpen toegelicht.

Elke school is welkom, maar het merendeel der leerlingen (80%) is afkomstig van basisscholen (groep 7/8). Dit houdt verband met de rooster-technische problemen, waar middelbare scholen mee kampen als ze een halve (of hele) dag naar het museum willen.

Elke afdeling van het museum heeft lesprogramma's. De bedoeling is dat deze aansluiten op de schoollessen; het museum verschaft dan aanvulling en verdieping en er is natuurlijk een rijkdom aan materiaal om te tonen.

Op elk niveau kan worden lesgegeven (t/m volwassenen). Momenteel wordt bovendien nog gewerkt aan een kleuterproject, financieel gesteund door de Bernhard van Leer-foundation.

DE GEOLOGISCHE AFDELING

Omstreeks 1900 ontstond er een stroming die meer aanschouwelijk onderwijs propageerde, resultaat: 'het Museum ten bate van het Onderwijs'.

De geologische verzameling is hierin de oudste. Al snel kwam er de afdeling Volkenkunde bij, gevolgd door Biologie en Fysica, pas later Geschiedenis.

De geologische verzameling ontstond (tot op vandaag) door aankopen, maar vooral door schenkingen. Zo is o.m. de collectie zwerfstenen van de heer Vrijman (oud-voorzitter van de vroegere Haagse afdeling van de NGV) in het museum terecht gekomen. Zo ook een verzameling gesteenten, mineralen en fossielen van de heer Westhoff (oud-secretaris van dezelfde afdeling).

De afdeling geologie heeft perioden van verгуizing gehad: een groot deel van de collectie

* Franklinstraat 113, 2562 CC Den Haag

stond dan te verstoffen en zelfs werd het één en ander achter plankieren weggetimmerd. Rond 1973 blies een nieuwe conservator de zaak weer leven in: verdwenen materiaal kwam weer aan het licht, de verzameling werd opnieuw gekatalogiseerd en nieuwe tentoonstellingen werden ingericht. Inmiddels bestaat het bezit uit een omvangrijke collectie stenen, alle geologische perioden en verschijnselen omvattend. Met name de collectie Solnhofen is zeer uitgebreid (vooral geleedpotigen). Het oudste stuk is een stromatoliet van 600 miljoen jaar terug.

Sinds 1983 is Cor Montagne de enige conservator. Vanaf eind 1982 was hij betrokken bij de tentoonstellingsplannen voor de nieuwbouw. In samenwerking met vormgevers resulteerde dit in de tentoonstelling zoals die vanaf maart 1986 te zien zal zijn.

De verhuizing was grondig voorbereid en leverde, behalve wat lichamelijke inspanningen (150 ladenblokken vol stenen in stellingen in het depot tillen), nauwelijks problemen op. Het depot beslaat het overgrote deel van de kelder. De stellingen, in twee lagen gestapeld, bevatten planken en laden vol met de interessantste voorwerpen op elk gebied. Elke afdeling heeft z'n eigen deel, overzichtelijk geordend (een heel verschil met de opslag, tijdens de behuizing in de Hemsterhuisstraat). Her en der staan de grotere stukken; een enorme mal van de vin van een potvis, opgezette beren staren je aan vanachter japanse lakschermen, een stuk van de Birmaspoorlijn etc.

Een depot zonder stof. Cor vertelde hoe hij onder veel vuil op de vloering van het oude museum nog een prachtige schijf versteend hout uit Arizona vond. Ook kwam na flink krabben en poetsen een compleet versteende schildpad 'boven water'. En tenslotte is het een zegen dat niet langer ongevraagd stenen via de ruiten aan de collectie worden toegevoegd. De werkomgeving is nu heel aangenaam. Cor Montagne zit in een ruime werkkamer met ernaast nog twee kleinere vertrekken, waar o.m. microscoop, zaag- en slijpparaatuur staan. Uitzicht op de tuinen van het Gemeentemuseum.

Over de tentoonstelling hier maar weinig, want die gaat iedereen natuurlijk menigmaal bekijken. Op de begane grond is onder de titel 'de

aarde - ons huis' een grote tentoonstelling ingericht waar alle afdelingen aan mee doen, zodat een groot deel uit de collectie te zien is. De geologische afdeling plaatste er enige fraaie mineraalgroepen, een collectie fossiele vissen en enkele gepolijste schijven versteend hout.

Op de eerste etage is een ruimte waar alle afdelingen een serie vitrines (eilandjes) hebben ingericht. Van daaruit kunnen dan de 'leslokalen' worden bezocht, waar op bepaalde onderwerpen dieper wordt ingegaan. Zo ook bij de geologische afdeling.

Er is een doorlopende serie onderwerpen, goed geordend en mooi opgesteld in de grote ruimte. Te beginnen met het ontstaan van het heelal en de aarde, worden diverse geologische processen uitgelegd. Behalve van stollings- en afzettingsgesteenten, mineralen en ertsen, meteorieten en fossielen, bodemsoorten etc., wordt gebruik gemaakt van maquettes, foto- en tekenwerk en videoapparatuur om alles te verduidelijken. Er zijn twee leslokalen, elk 100 m². In het ene lokaal wordt ingegaan op de endogene geologie, in het andere op de exogene.

Bij de endogene geologie wordt, onder de titel 'aardbevingen en vulkanen', dieper ingegaan op continentverschuivingen, inwendige processen van de aarde, seismologische metingen, het ontstaan van stollingsgesteenten en kristalvormen.

Bij de exogene geologie wordt, onder de titel 'hoogland - laagland', dieper ingegaan op de processen aan het aardoppervlak: gebergtevorming, afbraak van gebergte door gletschers en rivieren, rivieren eindigend in laagland, geologie van Nederland, ijstijden, zeespiegelstijging etc.

Deze leslokalen waren bij m'n bezoek nog niet ingericht. Wel stond er bij het exogene geologie-lokaal reeds een zeer fraai geconstrueerde maquette die het verloop van een rivier toonde, vanaf het hooggebergte naar het laagland. Ook stonden er lakprofielen klaar waarvan één een gave vorstwig toonde (onlangs in de omgeving van Borne gemaakt door de Rijks Geologische Dienst).

Als er niets tussen komt wordt het Museum van het Onderwijs de eerste week van maart 1986 geopend. Dat het beslist de moeite van een bezoek waard is hoop ik met het voorafgaande duidelijk te hebben gemaakt.